

۲.۴۴ ۹۹۵

السلامة للرحمة

چالش های حقوقی حل و فصل اختلافات در
سازمان همکاری اقتصادی (اگو)

مؤلفان :

سهیلا کوشا

غلامرضا اکملی

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

سخت‌افزار انتشارات

سرشناسه	کوشا، سپهلا، ۱۳۴۳ -
عنوان و نام پدیدآور	جایش های حقوقی حل و فصل اختلافات در سازمان همکاری اقتصادی (اكو) / مولفان سپهلا کوشا، علامرضا اکملی
اشخصات نشر	تهران: انتشارات راه دکتری: سنجش و دانش، ۱۳۹۸.
اشخصات فیزیکی	۱۱۱ص
شابک	۹۷۸-۶۲۲-۲۴۱-۰۷۱-۴
وضعیت فهرست نویسی	فصبا
موضوع	اكو
موضوع	(Economic Cooperation organization (ECO
موضوع	دیوان بین المللی دادگستری
موضوع	International Court of Justice
موضوع	دادگستری بین المللی - دعاوی
موضوع	International commercial arbitration Cases
شناسه افزودن	اکملی، علامرضا / ۱۳۴۳ -
رده بندی کنگره	۳۴۴۰HC
رده بندی دیویی	۱۵۸/۳۳۷
شماره کتابشناسی ملی	۵۷۰۷۵۹۰

عنوان: جایش های حقوقی حل و فصل اختلافات در سازمان همکاری اقتصادی (اكو)
مولفان: سپهلا کوشا، علامرضا اکملی
ناشر: انتشارات سنجش و دانش
نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۸
صفحه آرای: مهتاب دوستی
طراح جلد: مهتاب دوستی
ناظر: السیرین خانی
تیراژ: ۵۰۰ نسخه

«کلیه حقوق برای مؤلف محفوظ است»

بهاء: ۲۵۰۰۰ ریال

پیشگفتار

بنیان‌گذاران سازمان همکاری اقتصادی (اكو)^۱ ایران، پاکستان و ترکیه بودند. این سازمان برای شکل‌گیری «رشد اقتصادی پایدار»^۲ در حوزه‌های مختلف فعالیت کرد تا زندگی مردم از لحاظ کیفی و کمی ارتقاء یابد. تشکیل این سازمان نتیجه‌ی پیوندهای تاریخی، فرهنگی، مذهبی و جغرافیایی سه کشور یاد شده بود. این اقدام در جهان دوقطبی مورد حمایت آمریکا قرار داشت تا کشورهای عضو در برابر نفوذ کمونیسم از سوی اتحاد شوروی، در شرایط بهتری قرار گیرند. این انتظار وجود داشت که پیشینه‌ی پیوندهای تاریخی چند صد ساله‌ی میان این کشورها، گسترش روابط آنها را در چارچوب این سازمان تسهیل کند. سازمان همکاری برای عمران منطقه‌ای با طبع ایجاد بازار گسترده‌ی منطقه‌ای، رهبران این کشورها را به تحقق اهداف اعلام شده امیدوار ساخت. رخداد انقلاب اسلامی در ایران از عوامل ایجاد سستی در روند فعالیت سازمان همکاری برای عمران منطقه‌ای بود. پس از سال ۱۹۷۹ فعالیت این سازمان به حال تعلیق درآمده و در سال ۱۹۸۰ منحل شد. به زودی بر اساس سیاست گسترش همکاری‌های منطقه‌ای و توسعه‌ی همکاری در میان کشورهای همجوار، از فوریه‌ی ۱۹۸۵ سازمان «آر.سی.دی» بار دیگر با عنوان «سازمان همکاری اقتصادی» فعالیت خود را آغاز کرد، اما تا سال ۱۹۹۰ که پروتکل اصلاحی عهدنامه‌ی ازمیر، در نشست ریژه‌ی اسلام‌آباد به امضای وزرای سه کشور برسد، در عمل فعالیتی نداشت. از سال ۱۹۹۲ که کشورهای آسیای مرکزی، افغانستان و آذربایجان به عضویت این سازمان پذیرفته شدند، شهرت آن سال به سال افزایش یافت و سازمان در میان مجامع و سازمان‌های بین‌المللی اهمیت پیدا کرد. سپس روز ۲۸ نوامبر به عنوان روز اكو برگزیده شد.

^۱ Economic Cooperation Organization (ECO).

^۲ Sustainable Economic Growth.

^۳ Regional Cooperation Development (RCD)

سازمان همکاری اقتصادی (اكو) از ارکان عمده نظام جهانی معاصر است که ماحصل پیوستن و اتحاد دولت‌ها حول هدف یا اهداف مشترکی با حفظ استقلال و اقتدار هریک از آنان می‌باشد. این سازمان به جهت نوع نیاز کشورهای مؤسس از تنوع و گستردگی بی‌شماری در اهداف برخوردار می‌باشند. هسته مرکزی هر سازمان بین‌المللی، خواه منطقه‌ای یا فرامنطقه‌ای و دولتی یا غیردولتی، سند مؤسس و اساسنامه آن می‌باشد که هدف اصلی، وظایف و کلیه امور اجرایی و حقوقی آن سازمان را تبیین می‌کند. هر سازمان در روند اجرایی وظایف اصلی خود، خواه ناخواه شاهد اصطکاک، تعارض و تقابل منافع اعضا با یکدیگر و حتی یک یا چند عضو با شاکله اصلی سازمان خواهد بود که تحت عنوان اختلاف از آنها یاد می‌شود و توجه به تلاش سازمان‌ها در پویایی بیشتر، بروز اختلافات اجتناب‌ناپذیر است. لذا اکثر سازمان‌های بین‌المللی برای برون رفت از چنین وضعیتی موضوع حل و فصل اختلافات و ضمانت اجرای آن را ملحوظ نظر قرار دادند و بندهای نهایی اساسنامه خود را مقید به آن می‌کنند. چرا که آنان در اندیشه بروز اختلاف و عدم تسریع در حل آن و یا تاخیرهای غیر متعارف، باعث خلل در روند اجرای اهداف و پروژهای در دست اقدام دارد و حتی وجهه سازمان در عرصه بین‌المللی را تضعیف خواهد نمود. سازمان‌های اقتصادی بین‌المللی فارغ از اینکه دولتی باشند یا غیردولتی، به جهت آنکه با منفعت‌های مالی مؤسسين توأم می‌باشند، قاعدتاً نسبت به حل و فصل اختلافات حساسیت‌های بیشتری دارند. چون در صورت بروز اختلاف بین اعضا و یا اعضا با سازمان، سرمایه‌گذاری و پروژهای آنان در وضعیت نامناسبی قرار گرفته و متضرر خواهند شد تا آنجا که سازمان تجارت جهانی (گات) از چهار فصل بنیادین خود، یک فصل را تحت عنوان «آیین‌نامه حل و فصل اختلافات» اختصاص داده است تا در صورت بروز کوچکترین اختلاف یا مشاهده جزئی‌ترین زاویه انحراف بین اهداف و رویه فعلی آن، به جهت حفظ منافع مالی اعضا و اعتبار بین‌المللی خود

سریعاً ورود پیدا کرده و موضوع ارجاع اختلاف به مشاورین و تبادل نظر تا حصول نتیجه را به جای رسیدگی های ترافعی و قضایی را پیشنهاد می دهد.^۱

هرچند نباید این موضوع را از نظر دور داشت که میزان فعالیت سازمان های اقتصادی با اختلافات حادث شده رابطه ای مستقیم دارد. البته اگر سازمانی نظیر سازمان همکاری اقتصادی (اگو) به جهت واگرایی اعضا، پویایی خاصی نداشته باشد، بالتبع میزان و درصد اختلافات آن سازمان نیز بسیار پایین و ناچیز خواهد بود. به طور کلی سازمان همکاری اقتصادی اگو، یک سازمان دولتی است که برپایه توسعه و همکاری های اقتصادی بین دولتهای عضو و با عنایت به پتانسیل های قابل تاسیس شده است:

الف- دسترسی به آب های خلیج فارس، اقیانوس هند، دریای سیاه و مدیترانه و قرارگرفتن در مسیر خاور میانه - اروپا از شرق به غرب و آسیای مرکزی و شمالی به خاور میانه و آفریقا از شمال به جنوب به وجود منابع طبیعی غنی نفت و گاز و سایر معادن استراتژیک؛ ج- حضور ۹۵ درصد جمعیت مسلمان پیوندهای تاریخی و فرهنگی با بیش از سیصد میلیون نفر و وسعتی بالغ بر هفت میلیون کیلومتر مربع شبکه های راه آهن سراسری در کشورهای عضو که باعث گردیده تا منطقه جغرافیایی تحت پوشش سازمان همکاری اقتصادی (اگو) از اهمیت ویژه ای برخوردار باشد.

هدف موسسین اگو، ایجاد شرایط مناسب برای توسعه اقتصادی با بیدار و ارتقا زندگی و افزایش رفاه در کشورهای عضو از طریق به کار گیری امکانات بالقوه اقتصادی و اجتماعی منطقه از مسیر هدفمندسازی و همگرا کردن فعالیت های بخش خصوصی و دولتی می باشد.^۲ این سازمان دارای فراز و نشیب متعددی از بدو تاسیس بوده و به جهت مباحث و اختلافات سیاسی و ایدئولوژیکی، به آنچه که ملحوظ نظر موسسین بوده نائل نشده است. لذا نمی توان موارد متعددی از اختلافات را مطرح کرد. اما بروز اختلاف بین دولتهای عضو نباید دور از

^۱ آندرو مگی، (۱۳۷۶)، "آین خل و فصل اختلاف در سازمان تجارت جهانی"، ترجمه و تشریح محسن مجبی، فصلنامه دیدگاههای حقوقی، شماره

^۲ گولابی الهه، (۱۳۸۸)، "سازمان همکاری اقتصادی، دستاوردها و چشم اندازها"، تهران، دانشگاه تهران، ص ۹

انتظار باشد. چون به واسطه برخی از مسائل بین المللی و تغییراتی که در موازنه های قدرت در منطقه در حال ظهور و حدوث می باشد، سطح تعاملات اقتصادی و تجاری بین اعضای سازمان اکو در مسیر گذر از عدم همگرایی و چالش هایی است که تاکنون شاهد و ناظر آن بوده ایم. از همین رو افزایش سطح تعاملات فارغ از اینکه رشد و پویایی سازمان اکو را به ارمغان خواهد آورد. باید منتظر بروز اختلافاتی در داخل و حتی بیرون از سازمان اکو نیز باشیم. لذا واکاوی سیاست ها و روش های حل و فصل اختلافات از مباحثی می باشد که می بایستی مدنظر قرار گیرند. با عنایت به تحقیقاتی که در سایت ها و پژوهش های دانشگاهی انجام گرفته متأسفانه موردی که به صورت جامع، حل و فصل اختلافات در سازمان همکاری اقتصادی (اکو) را مورد واکاوی قرار داده باشد وجود ندارد و مطالعه این کتاب می تواند زمینه ساز مطالعات جامع آتی در خصوص حل و فصل اختلافات در سایر سازمان های اقتصادی بین المللی نیز باشد.

www.ketab.ir

صفحه	عنوان
۳	پیشگفتار
۱	فصل اول
۱	ساختار و بیانیه های سازمان همکاری اقتصادی (اگو)
۳	مبحث اول: ساختار
۳	گفتار اول: سازمان همکاری برای عمران منطقه ای (آر.سی.دی)
۴	بند اول: کارکرد
۵	بند دوم: روابط خارجی
۶	بند سوم: حل و فصل: جامعہ امیر الخیریات
۶	بند چهارم: ناکامی های «آر.سی.دی»
۷	گفتار دوم: سازمان همکاری اقتصادی (اگو)
۹	بند اول: موقعیت و وسعت «اگو»
۹	بند دوم: اهداف
۱۰	بند سوم: ارکان
۱۴	بند چهارم: صلاحیت شخصی
۱۴	بند پنجم: صلاحیت موضوعی
۱۷	بند ششم: کشورهای عضو «اگو»
۱۸	اول: جمهوری اسلامی ایران
۱۹	دوم: ترکیه
۲۰	سوم: جمهوری ازبکستان
۲۰	چهارم: جمهوری اسلامی افغانستان
۲۱	پنجم: جمهوری قزاقستان
۲۱	ششم: جمهوری قرقیزستان
۲۱	هفتم: جمهوری آذربایجان
۲۳	هشتم: جمهوری اسلامی پاکستان
۲۳	نهم: جمهوری تاجیکستان

۲۴	دوم: جمهوری ترکمنستان.....
۲۵	گفتار سوم: جایگاه اقتصادی کشورهای عضو «اگو».....
۲۷	مبحث دوم: بیانیه های سازمان همکاری اقتصادی (اگو).....
۲۸	گفتار اول: بیانیه ی کویتیه (طرح عمل «اگو»).....
۲۷	بند اول: حمل و نقل و ارتباطات.....
۲۸	بند دوم: تجارت.....
۲۹	بند سوم: کشاورزی.....
۲۹	بند چهارم: گردشگری.....
۳۰	بند پنجم: توسعه منابع انسانی.....
۳۰	گفتار دوم: راهبندی استراتژیک (دورنمای بلند مدت «اگو»).....
۳۵	مبحث سوم: موافقت نامه های مهم سازمان همکاری اقتصادی (اگو).....
۳۵	گفتار اول: سند راهبرد همکاری اقتصادی (۲۰۰۵-۱۹۹۶).....
۳۶	گفتار دوم: سند چشم انداز «اگو» ۲۰۱۵.....
۴۴	مبحث چهارم: ناکامی های و توفیقات سازمان همکاری اقتصادی (اگو).....
۴۹	مبحث پنجم: فرصت ها و تهدیدهای ایجاد شده توسط «اگو».....
۴۹	مبحث ششم: همکاری های فراملطقه ای «اگو».....
۵۰	گفتار اول: همکاری با سازمان ملل متحد.....
۵۰	گفتار دوم: موافقت نامه «اگو» و سازمان توسعه صنعتی.....
۵۱	گفتار سوم: یادداشت تفاهم «اگو» و صندوق کودکان ملل متحد (یونیسف).....
۵۱	گفتار چهارم: یادداشت تفاهم «اگو» و سازمان غذا و کشاورزی (فائو).....
۵۲	گفتار ششم: یادداشت تفاهم «اگو» و مرکز تجارت بین المللی و سازمان تجارت جهانی.....
۵۳	مبحث هفتم: همکاری با سازمان های منطقه ای.....
۵۵	گفتار دوم: یادداشت تفاهم اگو و اتحادیه کشورهای جنوب شرق آسیا (آسه آن).....
۵۵	گفتار سوم: یادداشت تفاهم «اگو» و سازمان شانگهای.....
۵۷	فصل دوم.....
۵۷	آئین حل و فصل اختلافات بین المللی.....
۶۲	مبحث اول: انواع اختلافات بین المللی.....
۶۳	گفتار اول: ماهیت و راهکارهای حل و فصل غیر حقوقی اختلافات.....

۶۳	بند اول: مداخله.....
۶۵	بند دوم: مساعی جمیله و میانجیگری.....
۶۷	بند سوم: تحقیق و حقیقت یابی.....
۶۸	بند چهارم: سازش.....
۶۹	گفتار دوم: ماهیت و راهکارهای حل و فصل اختلافات حقوقی.....
۷۰	بند اول: داوری.....
۷۳	اول- شرط حکمیت.....
۷۴	ب) معاهده دائم داوری.....
۷۴	ج) معاهده عام.....
۷۶	بند دوم: رسیدگی قضایی توسط دنان بین المللی دادگستری.....
۷۷	اول- صلاحیت ترافعی.....
۷۸	الف - صلاحیت موضوعی.....
۷۸	ب- صلاحیت شخصی.....
۷۹	ج- صلاحیت اختیاری.....
۸۰	د- صلاحیت اجباری.....
۸۳	دوم- صلاحیت مشورتی.....
۸۳	الف- صلاحیت موضوعی.....
۸۴	ب- صلاحیت شخصی.....
۸۸	گفتار سوم: رجوع به شورای امنیت سازمان ملل.....
۹۰	گفتار چهارم: رجوع به مجمع عمومی سازمان ملل.....
۹۱	گفتار پنجم: جامعه شناسی حل و فصل اختلافات.....
۹۲	فصل سوم.....
۹۳	حل و فصل اختلافات در سازمان های بین المللی.....
۹۴	گفتار اول: رویه حل و فصل اختلاف در گات.....
۹۶	گفتار دوم: ترتیبات حل و فصل اختلافات سازمان تجارت جهانی.....
۹۸	مبحث دوم: عهدنامه های منطقه ای.....
۹۹	گفتار اول: عهدنامه های کنوانسیون اروپایی.....
۹۹	گفتار دوم: عهدنامه بوگوتا.....

۹۹	مبحث سوم: عهدنامه های خاص
۱۰۰	گفتار اول: معاهدات حاوی قیود مصرح
۸۰۰	گفتار دوم: معاهدات حاوی قیود غیر مستقیم یا مشروط
۱۰۹	گفتار سوم: معاهدات حاوی قیود کلی
۱۰۹	گفتار چهارم: قیود صلاحیتی ذیوان در معاهدات
۱۰۳	فصل چهارم
۱۰۳	نظام حل و فصل اختلافات در سازمان اگو
۱۰۹	فهرست منابع

www.ketab.ir